

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anuniuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

A DE VÉRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — — 1 coroană
Pentru strălăutate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare in fiecare Vineri.

Vor rămâne încă surzi?...

Și ce a trebuit să se întâmple, s'a întâmplat. Pe străzile Capitalei a fost săptămâna trecută războiul civil, a fost revoluția sângeroasă, năprasnică, neîndurată. A făcut-o poporul muncitor, căci i-a ajuns cutitul la os. De mult, nespuse de mult a așteptat acest popor din Ungaria; cu o răbdare supraomenească a îndurat toate tragerile pe sfoară, toate manevrările nerușinate ale guvernelor cu drepturile sale sfinte.

În lupta ce o duc de atâtea decenii pentru libertățile lor cetățenești, muncitorii Ungariei au dat totdeauna dovadă unei discipline admirabile și a unei stăpâniri de sine mărețe. Dar să fie încă odată înșelați, să privească mai departe în tăcere jocul ce se face cu votul universal, necesitatea cea mai mare populară, să rabde încă lovituri, — asta era deja prea mult. În asemenea cazuri sufletul calm și sângele rece nu mai există. Și de aceea s'a ridicat poporul în acea zi memorabilă și printr'o hotărâre aprigă, violentă, a făcut cunoscut stăpânilor violența sa nestrămutată: de a pune totul în mișcare, de a jertfi totul, chiar și viața, pentru ca masele fără drepturi să obțină în sfârșit aceste drepturi. Și ca un farmec, dispăruse deodată din sufletul muncitorilor ori-ce frică, ori-ce sfilă și ezitare, — ei porneau la luptă plini de o îndărătnicie rebelă, fermi decisi să se împotrivescă.

Și a fost revoluție. Stăpânirea a mobilizat pe străzile Capitalei întreaga poliție, întreaga garnizoană, a adus armata din țară, pentru a înfrânge în sânge proletariatul conștient. Slugile înarmate ale guvernului au împușcat, au lovit cu săbiile, au făcut o baie de sânge, cu morți și răniți fără număr. Dar mânia grozavă a poporului înșelată era mai puternică ca întreaga bandă de ucigași. Poporul s'a ridicat și a judecat. Pe banca acuzării stăteau toți acei cari de șapte ani și-au bătut joc de cuvântul regelui, care a promis sărbătorește un vot universal, egal, direct și secret.

A curs înzadar sânge de muncitor? Vor rămâne încă surzi guvernării țării, față de dreapta revendicare a poporului? Avem motive să credem că nu. De astă dată sângele vărsat va da roade.

Primul pas salutar l'au făcut partidele opoziționiste, cari îndată după cele două zile de revoluție s'au hotărât să se unească, având ca cel dintâi punct de program: Votul universal, egal, direct și secret. Chiar și partidul kossuthist, compus din atâtea elemente reacționare, s'a arătat gata pentru o asemenea reformă. În corbul ziarului nostru arătăm pe ce bază voiește opoziția să realizeze reforma electorală. Chiar dacă acest proiect al ei nu corespunde unui vot universal absolut larg și democratic — el apare totuși mai bun, ca planurile stupide ale lui Lukács în chestia votului universal, după cari numai 11 muncitori din 100 de alegători ar fi avut drept de vot.

Dacă guvernul Lukács va pune piedici chiar la realizarea proiectului votului universal al opoziției, atunci va vedea lumea toată, că guvernării de azi ai Ungariei rămas'au surzi la glasul putornic al vremii de azi și va trebui să primească o și mai strașnică lecție din partea muncitorimeii.

Momente din zilele istorice revoluționare.

Cum a decurs greva generală. — Poliția voia cu ori-ce preț să curgă sânge. — Baricadele. — Incăierări în toate părțile orașului. — Martirii. — Trei morminte roșii. — Roadele revoluției.

In dimineața zilei memorabile.

O zi călduroasă de vară, cu'n soare ce aruncă raze puternice asupra celor buni ca și asupra celor răi. În haine de sărbătoare, muncitorii, în grupuri compacte pornesc din toate colțurile Capitalei, pornesc din toate fabricile, din toate construcțiunile, din toate atelierile și grupurile acestea se întâlnesc în fiecare stradă, se tot îngroașă, se tot măresc, până ce se revarsă asupra centrului Budapestei, ca un talaz înfricoșitor.

Spre onoarea muncitorimeii, trebuie de constatat aci, că numai câteva cazuri izolate, numai în câteva ateliere și fabrici, o minoritate de lucrători venise dimineața la lucru, ca să-l înceteze peste câteva ceasuri — restul însă, marea majoritate a proletariatului industrial budapestan a tradus în fapt hotărârea partidului de a proclama Joi greva generală.

Cine a văzut străzile Capitalei în ziua de Joi, încă dimineața la 9, acela și-a zis, că — se pregătește o revoluție. Orașul era în stare de asediu, prefăcut în câmp de războiu, copleșit de armată și poliție, cari așteptau... „dușmanul“. Căzărnicile erau goale, pustii, de aceea însă ulițele erau înțesate de militari. Companii de soldați furnicau în toate părțile.

Parlamentul domnilor

era înconjurat încă din timpul nopții de patru escadroane de soldați din cavalerie, 200 polițiști pedestri și 40 de polițiști călare. Iar în străzile învecinate de parlament erau postate câte un escadron de cavalerie, câte o companie de soldați și polițiști cu nemiluita.

Atacul în redacția foilor socialiste.

Primul atac poliția îl încercă în redacția ziarelor noastre „Népszava“ și „Adevărul“. La 6 dimineața, strada Conti era tixită de polițiști pedestri și călări. Un căpitan însoțit de 20 polițiști pedestri și detectivi pătrund în Casa partidului ca să confişte niște manifeste. Tovarășii noștri însă au oprit acest atac brutal, fiindcă polițiștii nu aveau nici o hotărâre judecătorească ca să opereze în așa fel. Polițiștii au alergat atunci să-și procure în grabă o hotărâre judecătorească. Și timp de cinci ceasuri au răscolit totul, podul, pivnița, redacția și administrația, fără să descopere ceva. În librărie însă avocatul nostru, tovarășul dr. Ladányi nu le-a permis să intre. Atunci ca niște curce ploate, au părăsit palatul nostru și-au fugit la poștă, unde au aflat că se găsește încă acolo pachete din gazeta „Népszava“, pentru a fi expediate în provincie. Și fără nici o autorizație judecătorească, au confiscat toate foile noastre. Apoi polițiștii au colindat orașul cu automobilele, confiscând „Népszava“ dela toate cafenelele, birturile și traficurile.

Cea dintâi încăierare.

Din străzile laterale se revărsau în străzile principale masele impenșe de muncitori. Poliția care avea ordinul să împedice ori-ce adunare mai mare de oameni — s'a văzut

incapabilă să întreprindă ceva contra oceanului de oameni. Și atunci imediat a început acțiunea brutală, sălbatică a poliției. Muncitorii au început a fi respinși, dați îndărăt cu forță de polițiști. Dar muncitorii din fața polițiștilor nu se puteau retrage, fiindcă erau împinși de convoiul uriaș de proletari. În piața Almássy s'a produs prima încăierare, care a costat sânge de om. Un polițist, care fără cruțare, a prins să lovească în muncitori, a fost bătut de lucrătorii indignați, ceilalți polițiști au luat-o la fugă și s'au întors apoi cu ajutoare noi. Și ce s'a întâmplat după asta — era nemai pomenit. Ca niște bestii turbate, poliția a dat năvală asupra muncitorilor, lovind unde putea. Dar și muncitorii au arătat că au pumni puternici și capetele sparte ale multor polițiști, dovedește aceasta cu prisosință.

Și așa în piața Almássy au fost răniți greu 10 lucrători și doi polițiști și au fost duși la spital de societatea de salvare. S'au produs apoi rând pe rând ciocniri între poliție și muncitori pe Teréz-körut, Gizella-tér și Andrássy-ut — adică ori-și-unde poliția a căutat să împedice muncitorimea în drumul ei. Și în Buda, dimineața la 8 ore s'a produs o încăierare pe podul Margit între 2000 de lucrători dela fabrica Ganz și husarii. Aceștia din urmă s'au cercat cu săbiile să răspingă muncitorimea, dar o parte a reușit să-și urmeze calea către parlament, cealaltă parte a fost respinsă de noile întăriri. Au fost numeroși răniți.

Primul mort.

O ciocnire strașnic de sângeroasă s'a produs la 9 și jumătate dimineața în Váci-ut între 5000 de muncitori ce veneau din Pesta-nouă și dela fabricile situate în Váci-ut. Mulțimea revoltată de sălbătăcia poliției, cari cu ori-ce preț voia să o risipească, a răspuns la atac cu o ploaie de pietre. A fost greu rănit la cap căpitanul de poliție Naszádi, apoi a fost lovit în față tot de o piatră controlorul de poliție Molnár. Polițistul călare Berényi a avut o purtare atât de sălbatică, descărcând mereu focuri de revolver în mulțime, încât un mănunchiu de muncitori s'au repezit la el, l'au smuls de pe cal și l'au bătut pe jumătate mort. Poliția văzându-se prea slabă, a cerut în grabă ajutorul armatei. Un grup de muncitori se baricadează într'o casă în construcțiune și primesc cu o ploaie de pietre poliția și armata. Armata și poliția au descărcat focuri de revolver asupra mulțimei. Muncitorii au răspuns și ei. După încăierarea s'a adus jos din casa în construcțiune un lucrător ucis. Era prima jertfă a revoluției, Kristof Holub, care nici nu luase parte la încăierare, ci fusese împușcat din greșală.

Alte vărsări de sânge.

Din cauza brutalității armatei și furia mulțimei devenise mai mare. De accia în toate colțurile orașului s'au produs încăierări. Vestea despre primul mort, întărâta și mai mult mulțimea. În scurt timp, în străzile învecinate de parlament erau 30.000

de muncitori. Husarii și polițiștii nu numai că închideau drumurile, dar respingeau cu brutalitate poporul. Se auziau din toate părțile: *Trăiască votul universal! Jos Tisza! Nu există lege! Trăiască revoluția!*

Baricadele.

În strada Bathori, se începe cu sfârmarea vagoanelor tramvailor electrice. Toate geamurile dela sute de vagoane s'au spart, multe tramvaie au fost răsturnate. Conducătorii tramvaielor îngroziți au părăsit vagoanele și așa circulația vagoanelor s'a întrerupt. Polițiștii călări voiau să împiedice mulțimea în acțiunea lor de distrugere.

Furia mulțimei.

S'au descărcat câteva focuri de revolver. Un glonț nimeri pe polițistul Iosif Richter în piept și acesta căzu mort de pe cal. Și calul îngrozit fugi în mulțime. Se auzi îndată răsunet de goarnă și atacul începu. Mulțimea se retrase în piața Szabadság și acolo unită cu noi grupuri de muncitori, începe o luptă, un măcel sângeros, cum n'au mai văzut străzile Capitalei. Cădeau bărbați, cădeau copii. Gloanțele șuerau preutindeni. Muncitorii răspundeau cu o ploaie de pietri. Toate ferestrele dela diferite bănci și firme comerciale fură sparte. Și așa în toate părțile orașului se petreceau aceleaș scene, aceleaș lupte, aceleaș pustiiri de vieți omenești și de proprietate privată sau a statului.

Burghezimea Budapestei, care era obișnuită să vadă mulțimea liniștită, să vadă demonstrații pacifice, de asta dată a văzut furia mulțimei în toată extensiunea. Și asta numai fiind-că stăpânirea n'a îngăduit o demonstrație pacinică în fața parlamentului. Guvernul și toată banda de politicieni negri la suflet, tremurau îngroziți. Măcelul a durat până după amiază. În toate străzile, în toate piețele s'au produs ciocniri sângeroase.

Adunarea de după amiază, anunțată de partidul socialdemocrat în fața monumentului lui Petőfi a fost de asemenea oprită. În spre seară s'a început cu spargerea felinarilor. Cartierele muncitorești erau cufundate într'un întineric cumplit. Trupele patrulau și în cartierul Chicago, au descărcat și focuri de revolver. În casa din bulevardul Vamei a făcut explozie o bombă de dinamită, pricinind însemnate pagube. Era casa unde locuiește guvernamentalul Voinich. În cartierul Angyalfold revoluția era în sărbătoare. Cinci secții polițienești au fost luate cu asalt de popor. În strada Váci și piața Lehel — până la Pesta-nouă poporul era stăpân. Butoaie cu păcure au fost scoase în stradă dela o fabrică de asfalt și li-s'a dat foc. Multe fabrici au fost incendiate. Pompierii au trebuit să intervie în 30 de cazuri.

Teatrele și revoluția.

În vreme ce în stradă domnea răscoala, teatrele se ilumineau și-și așteptau publicul. Toate sălile de spectacol și n'au deosebi *Opera populară* era înconjurată de armată, un batalion întreg de infanteriști și polițiști călări. Așa că reprezentația „Măistrii cântăreți din Nürnberg” de Wagner, care a început la ora 6, s'a jucat până la 12 noaptea, în fața aristocrației budapestane, fără nici o turburare.

Incetarea grevei generale.

Joi la ora 8 și jumătate seara, partidul socialdemocrat a răspândit în oraș un apel în 100.000 de exemplare, adresat muncitorimei, în care se arată că prima zi de grevă generală a documentat cu prisosință, că proletariatul conștient de clasă din Budapesta știe prin fapte să-și impuie voința sa și să-și arate puterea. Apelul invită muncitorimea să reia lucrul Vineri. Apelul avu succes, deși muncitorimea era în culmea indignării de evenimentele petrecute, se hotărî să reia Vineri lucrul.

Ce s'a întâmplat Vineri.

Patronii dela marile fabrici de fer și metal, ațâțați de oamenii guvernului — voiau

să facă pe grozavii și să nu primească îndărăt pe lucrătorii în număr de 16.000, după greva generală de Joi. Voiau să pravoace un lok-hout până la 5 Iunie. Aceasta faptă nesocotită a fabricanților a stârnit noi turburări revoluționare. Muncitorii dela fabricile din Ó-Buda, Pesta-nouă, Angyalfold și Váci-ut foarte amărâți și indignați, s'au dedat la mari pustiiri. Au dat foc la fabricile Schlich, Nikolson și la un deposit de lemne din strada Pozsonyi. În Angyalfold s'au ridicat din nou baricade. Poliția și armata au tras focuri. O lucrătoare de 16 ani a fost lovită la inimă de un foc de pușcă. În strada Thököli s'au răsturnat tramvaiele și distrus felinarele. În multe locuri poliția și armata a fost gonită de furia mulțimei.

Ministrul-președinte Lukács o lasă mai domol.

Față de eschiderea lucrătorilor dela fabricile de fer și metal, tovarășul nostru *Garami*, în numele partidului socialdemocrat, s'a dus la ministrul-președinte Lukács în parlament și i-a făcut cunoscut, că dacă fabricanții nu vor reprimi pe toți lucrătorii imediat, partidul socialdemocrat nu-și ia răspundere de ceiace va urma și că o nouă grevă generală va fi declarată. Lukács a promis imediat că va interveni îndată la fabricanți să-și retragă această opreliște. Și într'adevăr așa a făcut.

Greva generală în provincie.

Un puternic răsunet a avut în țară revoluția de Joi din Budapesta. Greva generală și greve de simpatie au proclamat Vineri muncitorii din Arad, Oradea-mare, Timișoara, Debrețin, Seghedin, Miskole, Sopron, Pojun, Pécs etc.

Inmormântarea martirilor.

În Dumineca Rusaliilor au fost duși la locul de veci trei morți ai revoluției. Mii de lucrători și lucrătoare, cu flori roșii, au pornit într'un lung convoiu la cimitirul din Rákoskeresztur, ca să dea un ultim salut martirilor, cari pentru drepturile poporului robit, au primit o moarte de erou. Din partea socialdemocrației și a partidului justhist au luat parte delegațiuni în frunte cu deputații Bakonyi, Györffy, Géza Polonyi, dr. Paul Szende, dr. Oszkár Jászi.

Cele trei victime erau: Măturătorul de stradă, Iuliu Rosta de 12 ani, lăcătușul Alexandru Hatyina de 18 ani și grădinarul Nicola Rostav. Cosciugurile acestor trei au fost acoperite de coroane cu panglici roșii trimise de partidul socialist, de socialdemocrația din Austria, de partidul justhist, dela liga votului universal, dela Iuliu Justh etc. La 3^{1/2} a început ceremonia durerioasă. Corul muncitorilor a cântat un imn de jale, în care timp o ploaie de flori roșii căzu asupra cosciugurilor. Foarte mișcătoare a fost vorbirea tovarășului Bokányi, în numele partidului socialdemocrat: Frați martiri! Înainte ca mama pământul să vă reprimească în sânul său, luați ultimul sărut de frate dela tovarășii voștri de luptă. Sângele vostru s'a vărsat împreună cu acela, cari în drumul spre calvarul omenirii l'au udat ca să răsără florile libertății. Voi veți fi nemuritori, căci ați luptat pentru o idee nemuritoare. Ați fost uciși de barbarii libertății poporului. Mergeți acum în pace calea voastră, noi vom continua pe a noastră.

După aceasta vorbire, cele trei cosciuguri au fost înmormântate în flori. La mormânt au mai vorbit tovarășii Makai, Tészársz, Csepregi și dr. Oszkár Jászi.

Imprestă revoluției în parlament.

În Joia roșie, parlamentul se afla sub impresia întâmplărilor sângeroase de pe stradă. La 10^{1/2} dimineața răsuna glasul de tunet al deputatului opoziționist Géza Polonyi: *Afară se omoară bărbați și copii și voi faceți aici astfel de porcării?* Cuvintele astea le-a adresat banditului Tisza și susținătorilor săi, cari cu violență voiau să-și treacă reformele militare.

La aceste cuvinte, deputații guvernamentali au devenit galbeni ca ceara, pe fețele

tuturora se vedea zugrăvită groaza de furia poporului. Deputatul Justh a prezentat președintelui Tisza o coală de hârtie iscălită de douăzeci de deputați, prin care se cerea ședință secretă. Și călăul Tisza de astă dată nu avu curajul să se opună opoziției, față de știrile infricoșitoare despre revoluția din Capitală și de aceia a satisfăcut cererea opoziției, dispunând ședință secretă.

Ca să se vadă cât cinism, câtă nerușinare rezidă în actualul dictator al Ungariei, Tisza, e destul să arătăm, că atunci când contele Apponyi i-a spus că ar fi bine să se întreprindă ședința Camerei, față de evenimentele sângeroase de afară, „căci doar suntem oameni, și când în stradă se varsă sânge omenesc, noi nu putem avea liniștea să debatem legi”.

La aceasta Tisza a răspuns: *Parlamentul nu-i o societate de binefacere, nici o adunare de femei isterice, ca să fim influențați de ceiace se întâmplă afară. Chiar dacă aici în sală ar fi 50 de morți, eu tot voi conduce mai departe desbaterile.*

Nu merită acest om să fie numit călău?

Ședința Camerei după revoluție. Deputați prizonieri.

În ședința de Vineri a Camerei, comisia de judecată a făcut cunoscut parlamentului, că a hotărât să eschidă pe deputatul țaran Iuliu Kovács pentru 30 de ședințe din parlament, fiind-că a vrut să împiedice alegerea lui Tisza de președinte, încercând să distrugă urna de voturi, iar pe deputatul Andrei Ráth pentru opt ședințe este eschis din Cameră, fiind-că a întrerupt mereu liniștea ședințelor prin strigăte ostile. Se înțelege, că deputații guvernamentali au primit cu aplauze aceste hotărâri și spun că și alți deputați justhiști o vor păți la fel, dacă vor căuta să puie frâu terorismului lui Tisza.

Interpelări asupra răscoalei.

Tot în ședința de Vineri, trei deputați din diferite partide s'au ocupat de evenimentele sângeroase de Joi și Vineri, în interpelările lor adresate ministrului de interne. Deputatul Géza Antal a spus că adânc mișcat de întâmplările acestea ia cuvântul, plin de compătimire pentru victimele acestor întâmplări, nu numai pentru victimele aceluia cari și-au făcut datoria (polițiștii căzuți), ci și pentru trecătorii nevinovați și pentru demonștrării rățăciți (?!). Nici gloanțele poliției, nici armele soldaților — a spus mameleucul acesta al guvernului — nu sunt uci-gașii, ci ațâțătorii fără conștiință, cari au provocat mulțimea lesne înerezătoare.

Cuvintele acestea au stârnit aplauze sgomotoase la deputații guvernamentali și întreruperi puternice la deputații justhiști. Deputatul Ioan Justh striga: *Tisza poartă vina pentru toate!*

În continuare, deputatul Antal a spus apoi, că demonstrația muncitorilor nu-și avea rostul, fiind-că ministrul-președinte Lukács a spus înainte cu două zile, că se va ținea de cuvânt și că va realiza votul universal. Iutrebă apoi pe ministrul de interne asupra pricinilor demonstrației și a măsurilor ce le-a luat guvernul pentru a face cu neputință astfel de turburări în viitor.

Deputatul justhist Györffy a arătat că partidul socialdemocrat a proclamat greva generală ca protestare contra călcării în picioare a regulamentului Camerei deputaților. Partidul socialist ca și ori-care alt partid, condamnă ori-ce jaf și ori-ce dare de foc, dar era un drept al muncitorilor de a aranja o demonstrație pentru votul universal. Și dacă această demonstrație n'a decurs în mod pacinic, vina o poartă autoritățile polițienești, cari n'au îngăduit adunarea și demonstrația anunțată. Condamnă purtarea fabricanților, cari n'au mai vrut să reprimă 16.000 de lucrători în fer și metal, fiind-că au luat parte la greva generală.

Datorită acestei eschideri, turburările au continuat și Vineri și răspunderea pentru aceasta nu o poartă muncitorii.

Deputatul kossuthist *Mezőssy* arată, că vina pentru revoluție guvernul o poartă. Căci adunarea și demonstrația anunțată de partidul socialdemocrat nu-s rare în statele civilizate, ce rost avea deci ca ele să fie oprite. Dacă s'ar fi îngăduit o adunare într-o piață mare; nu s'ar fi produs aceste evenimente regretabile. Violenta majorității guvernamentale a dat pildă muncitorilor să facă și ei uz de violență. Ministrul-președinte are datoria ca acum în ultimul moment să aducă pace, venind cu un proiect de vot universal, clar și democratic.

Lukács acuză și se apără.

În răspunsul său ministrul-președinte declară că nu poate fi permis ca 50.000 de oameni să ocupe piața din fața parlamentului și să exercite o presiune asupra deliberărilor parlamentului. Poliția și militarii au fost atacați și au trebuit firește să se apere. Numărul răniților este de 182; uciși 6, arestații 300. Nu atitudinea guvernului în chestiunea reformei electorale este cauza evenimentelor. Oratorul arată că decurând a declarat că guvernul ține de datoria sa de a da o soluțiune cât mai curând posibil chestiunii reformei electorale. Alegerea noului președinte al Camerei nu poate fi un motiv care să autorizeze pe lucrători la crime incendiare și jafuri. Dl Lukács crede că „nu e vorba de motive politice, ci numai o probă a forței direcțiunii partidului socialist pentru a-și improspăta nimbul de aureolă. Nu poate cineva să se alieze cu elemente cari își manifestă punctul lor de vedere prin jafuri, omor și crime incendiare. E firesc că guvernul să apere în viitor cu măsuri și mai întinse siguranța proprietății și a vieții. Dar va trebui a se face să primeze răspunderile față de organele iresponsabile pentru ca elementele cari dispun de soarta a sutimi de mii de oameni să știe ce se va face dacă vor abuza de acea putere.

Roadele revoluției.

Efectele grevei generale revoluționare se văd de pe acum în viața politică ca și în cea socială a țării. Ca un rezultat imediat, ca o primă palmă dată guvernului a fost alegerea dela Zenta, unde a candidat ministrul de finanțe Teleski contra lui Fernbach, candidatul partidului justhist. Deși guvernul s'a folosit de toate mijloacele brutale și de corupție, ministrul de finanțe a căzut și a fost ales candidatul justhist, Fernbach cu o majoritate de aproape 100 voturi. Prin aceasta alegere opinia publică din țară a arătat că dă încredere partidului justhist și un vot de blam guvernului. Și tovarășii socialiști au luptat pentru izbânda contrarului guvernului.

Blocul partidelor opoziționiste.

În vreme ce guvernul suprins de dimensiunile revoluției — e în plină disorientare, partidele opoziționiste au început imediat tratative pentru a găsi o platformă comună de luptă. De o săptămână durează aceste tratative la cari iau parte toate partidele opoziționiste prin reprezentanții lor de frunte.

S'a ajuns până acum la un rezultat în privința reformei electorale. Iată pe ce bază s'au declarat partidele opoziționiste, ca să se realizeze votul universal:

Dreptul de vot îl are fiecare cetățean ungar, care de zece ani e cetățean, știe citi și scrie și care locuiește de un an în acelaș cerc. Dreptul de vot îl au și acci cari sunt deja înscriși în listele electorale de acum. Au drept de vot acci cari au locuință stabilă de cel puțin o odaie și bucătărie, sau acci cari de 12 luni sunt membri ai casei de bolnavi, sau acci cari au isprăvit 6 clase primare. Votarea se face în comunele mari și în cercurile notariale. *Votarea se face secretă.* Numai în acele cercuri votarea se face pe față, unde nu se află 70 la sută știutori de carte. În comună cu peste 15.000 locuitori votarea e secretă.

Asupra celorlalte amănunte ale acestui proiect de vot universal, la care s'au declarat de acord toate partidele opoziționiste, vom reveni în numărul viitor.

Epilog.

— Părerile unui tovarăș muncitor. —

Furia poporului muncitor ce s'a deslăntit Joi, în 23 Maiu 1912 asupra orașului Budapesta, este opera grozavă a mizeriei neîndurate ce apasă fără milă, de zecimi de ani pe poporul sărman.

Atunci când sforțările persoanelor singuratic se sfarmă în lupta pentru dezrobire, ca valorile neputincioase ale mării, de stânca neclintită. Atunci când cunoștințele mărginite de om nu mai văd scăpare de jugul tiran al robiei. Atunci când se crede că ori-ce sforțare de nimicire a cătușelor este zadarnică. Atunci enigma socială unește puterile slăbite și toarnă în ele cea mai puternică materie explosibilă. Le răscoală și acestea nu cruță nimic, ci își îndeplinesc chemarea, ca pe urmă triumfătoare să se întoarcă de unde au venit.

Puterea acestei enigme și-a desfășurat Joi steagul falnic, sub care a adunat mulțimea acea mare de popor, pe care o credeai până acuma neputincioasă și pe veci robită împrejurărilor tiranice. Acea masă de popor, care până acum numai a pretins cu vorbă bună drepturile ei, astăzi și-a încordat puterile, ca leul ce se pregătește de luptă și trufașă a întors mâna să-și ia drepturile ce i-se cuvin dela clasa domnitoare.

Muncitorimea despoiată de drepturi și împinsă la disperare de soartea vitregă ce o îndură de atâta vreme, a dat astăzi din nou dovadă, că nu se teme de puterea stăpânirii. Nu s'a dat înapoi în fața poliției, jandarmăriei și a armatei în fața pericolului celui mai mare, ci s'a împotrivit tuturor puterilor ce i-a stat în cale și a luptat cu energie pentru câștigarea drepturilor, ca eroul curajos care luptă să învingă pe dușman.

Armata puternică a poporului muncitor, în al cărei piept ardea focul revoluționar, râvna de luptă pentru drepturile ei sfinte, numai un lucru a avut în vedere în fața ploaiei de gloanțe, la vederea morților și a răniților să se împotrivescă cu energie, să ridice baricade și să lovească la fel ca și dușmanul nemilos și să reziste până ce va învinge și va câștiga drepturile sfinte, pentru care își jertfește cel mai scump dar al său: viața.

Împotrivirea energică și rezistența poporului față de armata clasei domnitoare, pe de altă parte încrucișarea brațelor robuste ale muncitorului, împiedicarea circulației pe străzi, amenințarea cu foamete și câte alte pericole neprevăzute, cari urmează prin încetarea muncii, au dovedit că masa poporului muncitor este o forță așa de mare, care are atâtea armă de luptă, înaintea căroră nu se poate împotrivi nici o altă putere.

De aceia o putere așa mare trebuie să fie luată în considerare și nu se pot tăgădui aceste drepturi ce le pretinde. De aceia a fost silită clasa domnească să se dea înapoi și să recunoască dreapta cerință a muncitorimei. Prin lupta aceasta clasa muncitoare a impus clasei stăpânitoare să-i deschidă și ei porțile de fier, cari țin îngădite drepturile politice numai pentru ei. Astfel clasa domnitoare astăzi este nevoită ca să ia votul universal ca punct de plecare al politicii sale de azi și fără care nu poate să facă nici un pas în conducerea treburilor țării. Iar muncitorimea nu mai poate fi înlăturată dela dreptul acesta pentru care a luptat fără odihnă atâta timp.

Disprețul de viață și de moarte ce l'a arătat muncitorimea în revolta de Joi, devotamentul de luptă și curajul cu care și-a vărsat muncitorimea sângele-i nobil pe străzile Budapestei, sunt dovezi că eschiderea muncitorimei și pe mai departe dela drep-

turile politice, înseamnă prăpastia cea mai mare pentru țara noastră.

Dar nu numai muncitorimea din Capitală a pretins drepturi și s'a revoltat contra nedreptăților clasei domnitoare. S'au alăturat și muncitorii din provincie și și-au spus cuvântul sus și tare că și ei pretind împreună cu frații lor din Capitală drepturi de o potrivă.

Cu toții au protestat contra actului de tiranie, cu care Tisza a voit să nimicească elemente cari luptă în parlament și în afară de parlament pentru schimbarea sistemului privilegiat de vot de azi și introducerea votului cinstit și democrat. Prin teroare și forță brutală a voit Tisza să nimicească pe luptătorii adevărați ai votului universal. Dar muncitorimea i-a dat o lecție lui și întregii clase domnitoare, că dacă calcă legile și recurg la forță brutală, atunci și muncitorimea face numai ceiace fac și ei. Astfel Joi și muncitorimea a întrebunțat armele ei și le-a arătat că ce putere mare domnește în masa poporului muncitor. Proletariatul în lupta aceasta a eșit învingător.

Acei domni cari cu o zi mai înainte nu au voit să recunoască nici un drept muncitorimei și le-a suspendat și dreptul de intrare și cel de a demonstra pe stradă, au fost forțați ca să stea de vorbă în ziua următoarea cu muncitorii și să le promită că le vor da drepturi, că le vor da voie ca să țină adunări populare. Și când asta? Când tramvaiele nu circulau pe stradă, când viața persoanelor era în pericol și când fabricile ardeau în flăcări și poporul era în fierbere. Prin asta s'a dat dovada cea mai vie, de lipsă, de orientare și cunoștință a clasei domnitoare despre puterea clasei muncitoare. Ceiace nu a fost în stare să facă guvernul cu puterea armatei ca să stabilească ordinea, s'a putut face ca prin minune prin recunoașterea drepturilor. Și muncitorimea nu pretinde altceva, decât drepturi și atunci când drepturile sunt factorul care stabilește ordinea și asigură bunul mers al societății și mulțamește pe popor, atunci poporul de zeci de ori se simte îndreptățit să le pretindă și dacă nu le capătă, — să și le ia cu forța.

FRIEDERIC ENGELS.

Socialismul în Germania.

Tot ce s'a spus până aici, în seria aceasta de articole, s'a spus presupunând că Germania își va urma în pace desvoltarea sa economică și politică. Un războiu ar schimba cu totul chestia. Și războiul poate izbucni nici nu știi când.

Războiul acuma, toată lumea știe ce înseamnă. Ar fi Rusia și Franța deoparte, Germania, Austria, poate și Italia de ceialaltă. Socialiștii din toate țările acestea, luați cu voie, fără voie în oaste, ar fi nevoiți a se bate unii împotriva altora. Ce se va întâmpla în partidul socialist german în asemenea împrejurare. Imperiul german e o monarhie cu forme pe jumătate feudale, dar stăpânit la urma urmei de interesele economice ale burghezimeii. Mulțumită lui Bismark, acest imperiu a făcut greșeli foarte mari. Politica lui internă, polițienească, supărătoare, înjosoare nevrednică de guvernul unei nații mari, a făcut să fie disprețuit de toate țările liberale burgheze; politica lui externă a pricinuit neîncrederea, dacă nu ura națiilor vecine. Răpind Alsacia și Lorena dela Franța, guvernul german a făcut pentru multă vreme cu neputință o împăcare cu Franța, fără să tragă vre-un folos adevărat pentru sine, a făcut pe Rusia, arbitru Europei. Asta e așa de vădit, încât a doua zi după Sedan, consiliul general al Internaționalei a putut proroci situația europeană de astăzi. În adresa sa dela 9 Septemvrie 1870 a zis: „Patrioții teutoni își închipuie oare că vor asigura libertatea și pacea, aruncând pe Franța în brațele Rusiei? Dacă Germania luată înainte de norocul armatelor sale, de trufia biruinței,

de intrigi dinastice, ar răpi o parte din Franța, din două lucruri unul: ori ar trebui să se facă sprijinitorii politicii de cuceriri a Rusiei, ori după o pace scurtă, va avea de înfruntat alt războiu, care în loc de a semăna cu acestea „localizate“, născocite în timpul de față, — ar fi un războiu împotriva rasei slave unită cu rasa romană.

Fără nici o îndoială: față cu acest imperiu german, republica franceză, așa cum este, înfățișează revoluția, revoluția burgheză în adevăr, dar tot revoluție. Dar în data ce republica asta se pune sub ascultarea țarismului rusesc, se schimbă treaba. Țarismul rusesc e dușmanul tuturor popoarelor apusene, chiar și al burghezimilor acestor popoare.

Oârdele țarului, năvălind în Germania, ar aduce robie în loc de libertate, nimicire în loc de desvoltare, cădere tot mai jos în loc de progres. Franța la braț cu Rusia nu poate aduce în Germania nici o idee liberatoare; generalul francez care ar vorbi germanilor de republică, ar face să rădă Europa și America. Asta ar însemna să se lasă Franța de rolul său revoluționar, asta ar însemna să dăm voie imperiului bismarckian să se laude a fi reprezentantul progresului apusan împotriva barbariei răsăritului.

Dar îndărătul Germaniei oficiale este partidul socialist german, partidul care are cu dânsul viitorul și anume viitorul apropiat al țării. Indată ce acest partid va ajunge la putere, nu-i va fi cu puțință să ocârmuiască, să stea la putere fără a îndrepta nedreptățile făcute de cei ce au fost la putere înainte de dânsul, față cu alte nații. Va trebui să pregătească întemeierea din nou, a Poloniei, așa de cu nerușinare vândută acuma de burghezimea franceză; va trebui să întrebe Schleswigul dela miază-noapte și Alsacia Lorena ca să-și aleagă în libertate cu cine vor să fie pe viitor. Toate aceste chestii se vor deslega, deci cu ușurință și peste puțin timp, dacă se va lăsa Germania în pace.

Intre Franța socialistă și Germania socialistă nici nu poate fi chestia provinciilor răpite, Alsacia și Lorena; lucrul are să se reguleze într-o clipă. Deci trebuie să așteptăm. Proletariatul francez, englez, german își așteaptă încă dezrobirea; și patrioții din Alsacia-Lorena nu vor putea oare aștepta? Este oare aicea pricina binecuvântată pentru a pustii un continent întreg și la urma urmei a-l supune sub scutul țarismului? Nu face mai mult așa decât fața?

(Va urma.)

Omul faptelor.

Cine a urmărit cu atențiune evenimentele politice dela noi, în acești zece ani din urmă, s'a putut ușor convinge, că aici nu se mai poate governa cu politica făgăduielilor și a momelilor, ci numai cu politica democrată a faptelor.

În acest restimp a venit și s'a dus guvernul coaliționist, guvernul Khuen. Și vor fi silite să plece toate câte vin numai cu promisiuni și nu cu fapte, cari nu vor da destulă garanție pentru introducerea *votului universal, direct, secret și după comune*.

Acum iară are această nenorocită țară alt guvern, în persoana lui Ladislau Lukács de a cărui nume, s'a vorbit încă sub guvernul lui Khuen, că va fi omul viitorului, va să zică el ar fi omul faptelor, care ar face o reformă electorală, care să mulțumească pe toți aceia, cari au fost neîndreptățiți și robi politicește.

Această credință o împărtășea o parte însemnată din opinia publică. Intru câțva și noi socialiștii am fost de acord cu aceasta parte a opiniei publice, care a văzut în Lukács pe omul faptelor. Dar n'am fost norocoși să putem vedea minunea aceasta, pentru-că Lukács prin faptele de până acum dovedește, că politica care o face guvernul lui, este politică de șantajii demoralizatoare. Politica aceasta a urmat-o toate guvernele

de până acum și fiind-că au venit cu astfel de politică, s'au și dus, pentru-că cu o politică de șantaj, de înșelătorie nu se mai poate cârmui astăzi în Ungaria!...

Lukács cu viclenia lui a proiectat o reformă electorală mai mizerabilă, decât pluralitatea lui Andrassy.

Cu astfel de nomeli și seduceri însă Lukács a putut numai să prânzască la masa lui Justh, dar când a venit cina, Justh i-a deschis ușa și i-a dat cu piciorul. De aceea Lukács—Tisza s'au hotărât să se răzbune pe întreg partidul lui Justh și au dat alarmă în toate foile semificioase guvernamentale, că Justh cu pretenziunile sale duce națiunea maghiară la prăpastie.

Foile aceste semificioase ca să preamărească liberalismul lui Lukács, vin și dretind că numai aceia să aibă drept de vot, cari știu serie și ceti ungurește. Pentru-că dacă se va face reforma electorală altfel, supremația națiunii maghiare și integritatea statului național maghiar vor fi periclitare de naționalități și socialiști.

Știm și suntem convinși, că atât naționalitățile, cât și socialiștii cu cât se vor bucura de mai multe drepturi, cu atâta li-se va mări dragostea de patrie. *La urma urmelor, noi socialiștii cunoaștem de a noastră patrie numai unde avem și drepturi.*

Așadară *introduceți reforma votului universal adevărat și veți vedea că eliberându-ne din robia politică veți face cel mai mare bine pentru țară!...*

Arad.

Em. Epescu.

CRONICA.

— **In parlament** obstrucția a încetat și urmează debaterile în jurul reformelor militare.

— **Pentru ajutorarea familiilor** celor căzuți în zilele de revoluție, precum șiarăniților, s'a strâns până acum aproape 14.000 coroane. Lista donatorilor e publicată în „Népszava“.

— **Mari inundații în țară.** În ziua de Rusale a început să cadă asupra comitatelor din Bănat și Ardeal o ploaie torențială, care a ținut câteva zile în șir, inundând ținuturi întregi. Zeci de sate românești sunt sub apă, mii de case distruse, avutul nimic și peste 100 de morți. Lugoșul e un oraș prăpădit de pe urma revărsărilor de apă. Sunt pagube de milioane. Vom reveni.

— **Adunări naționaliste amânate.** Hotărât lucru, naționaliștii români pretențioși conducători ai poporului nostru românesc, sunt cei mai mari șarlatani. Acești diplomați de carnaval conchiamă adunări populare, cum au fost cele din comitatul Făgăraș la Șinca-mare și cercul Arpașului, ca pe urmă să le amâne fără nici un motiv serios, făcând „că mulți poporeni ai noștri să meargă din multe comune la locul de adunare, care nu s'a ținut. Curat bătaie de joc. E vremea ca poporul nostru român să se deștepte și să le spună domnilor naționaliști că destul a fost cu demagogia și batjocura.

— **Jumătate de milion premiu pentru un cal,** sau mai bine zis stăpânului calului. Cu 10.000 de coroane a cumpărat groful calul în etate de un an. De atunci în trei rânduri a primit premii „regale“ câte 100.000 coroane. Și pentru-că a treia oară a câștigat 100.000 de coroane dela stat, tot statul l'a cumpărat cu 240.000 coroane. Deci în total 540.000 coroane a încasat norocosul conte (grof) din cassa statului pentru un animal patruped, pentru care a dat înainte cu un an 10.000 coroane. Așa dară jumătate de milion pentru un cal, a ajuns la un singur conte din banii poporului, pe când funcționarii și muncitorii statului sunt plătiți cu 50—100 coroane pe lună, din cari nu pot nici pânea să și-o agonisească. Pe de altă parte statul scum-

pește trenurile, tutunul și toate mijloacele de trai pentru cei săraci, pentru ca să aibă bani pentru prăsirea cailor de rasă (domnești). Dacă badea Ioan se duce în România sau Serbia să-și cumpere un cal sau doi pentru a-i pune la plug, atunci plătește mai multă vamă de cât fac caii. Dar dacă un grof se duce în Anglia să cumpere un cal de rasă, acela nu e pus la vamă, ba e premiat cu 300.000 și apoi cumpărat cu 240.000 coroane. Și mai ziceți că nu-i fericit poporul!

— **Conferința trimestrială a clubului sârbesc „Sloboda“ din Budapesta și jur.** Săptămâna trecută a avut loc în Budapesta o conferință a tovarășilor sârbi. Luând parte la ea, mi-am făcut câteva însemnări din darea de seamă morală și materială a acestei grupări. E de admirat felul de organizare culturală și rezultatele frumoase ce ni-le arată cifrele de mai jos: Clubul central din Budapesta are 168 de membri, din cari 144 la curent cu cotizațiile, are o bibliotecă bine aranjată, cu 161 volume (cărți).

În ultimele trei luni s'au cetit de către membrii clubului 136 volume. Mai are abonate șase foi socialiste.

Secțiunea din Ujpest are 31 membri, toți la curent și are trei foi abonate.

Secțiunea din Kispest are 14 membri, la curent 8 și are patru foi abonate.

Secțiunea din Angyalföld are 41 membri, din cari 34 la curent și 4 foi abonate.

Valoarea cărților ce le posedă în general e de 356 coroane. Iată dar ce pilde frumoase putem lua dela tovarășii sârbi, căci nu sunt mai mulți la număr în Budapesta ca românii. Dar nu numai cei din Pesta, ci și tovarășii din provincie pot trage concluzii cum să se organizeze în secțiuni culturale. Ce imbucurător ar fi să putem face asemenea dări de seamă anuale — nu trimestriale — în secțiunile românești. A.

Activitatea noastră.

Joi, 16 Maiu, tov. I. Crețu din Sibiu a ținut în comuna Colun (comitatul Făgărașului) o prelegere, unde au luat parte numeroși săteni, arătând într-o vorbire de mai bine de un cias, rostul partidului socialdemocrat. A explicat de asemenea punctele din programul nostru. A arătat cum socialdemocrații luptă pretutindeni pentru drepturile popoarelor. Asemenea s'a ocupat de situația politică din țara noastră, de votul universal, cât și de presa noastră socialistă. Tovarășul Crețu a mai avut o convorbire cu mai mulți fruntași din comună, unde au luat întâmplător parte și câțiva săteni din Sărata și Glimboaca, punându-i în corect cu ideile noastre cât și cu luptele ce se duc în țara noastră. Au promis cu toții că vor abona foaia noastră „Adevărul“. I. G.

Secțiunea din Sibiu va da o petrecere de vară în pădure în ziua de 2 Iunie a. c. Plecarea se face dimineața în corpore dela localul secțiunii din strada Lungă nr. 29.

Poșta redacției.

Mai multor tovarăși. Abonamentul la „Adevărul“ pe un an costă 4 coroane. Așa că tovarășii cari au abonat foaia pe un jumătate de an cu 2 coroane, nu pot pretinde pe întreg anul.

Neculae Tapurîța, Helden. Bani s'an primit, foile se trimet.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.